

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.
Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szerkesztőségnél, vagy a helyb. könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fölvétnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. vagy 7 uj krajcárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca Uhrmann Márton műkereskedésében.

Kedd, szeptember 25. 1860.

39. szám.

Harmadik évi folyam.

A zsidó-kérdés hazánkban.

Hogy a zsidók birtokképeségi felszabadíttatása országszerte népszerűtlen, még pedig nem csak a köznépi körében, de a középosztályok előtt is, — nem szükség ujdonságkép felfedeznem, tudja azt minden ember. De minden pártatlan szemlélő tudja, egyszersmind azt is, hogy ha bár a kerek világ minden tájékán a törzslakosság türelmetlensége vagy elfogultságában kellenék is ily jelenség okát keresni, de hazánkban ez távolról sem állana, elég történeti bizonylatok szolván népeink türelmes simulékonysága s idegen elemek iránti engedékenységről, melyek természetes következményei, ha nem is mérőben természetes eszének, melynek különben őseredeti hatályát eddigi félszeg, sőt elhanyagolt műveltsége tán paralizálni tudá, de azon megszokásnak, melyhez ezer év óta bőséges alkalmá volt törődni, mennyiben a legkülönműbb és nyelvűbb népfajokkal vegyesen lakja az országot.

Nem is hiszem, hogy a magyarországi zsidóságnak egyetemlegesen oka lett volna nyomatásról és rossz bánásmódról panaszkodni a hajdani megerendszer sokban túlsapongó önkényei dacára is, valamint könnyen visszaemlékezhetünk még rá, hogy majdnem erőszakkal kelle őket az emancipatio elé vinni: míg viszont el kell ismerni, hogy ők szintén simulékonyságot tanusítottak a népszokások, nyelvek s egyéb sajátságok irányában s igyekeztek sokban előzékenyek lenni a bepolgárasodás ösvényén.

Ezen kölcsönös engedékenységgel mellett, úgy is hozzászoktunk egymáshoz, hogy a vallásszertartási különbség, mely a magyarnak a nélkül sem szokott vakbuzgalomtól-ment lelke mellett gyenge oldalai közé tartozni, tekintetbe sem igen vétetett, s mind az iparos téren, mind az eke mellett barátságosak és közlékenyek voltunk egymás iránt, szemrehányás, féltékenység nélkül, mihez nekik okuk nem volt, mi pedig elégséges tudatával birtunk saját méltóságunknak.

Mi az oka hát mégis, hogy a nekik megadott általános birtokképeség minden régiókban visszatetszéssel, ellenszenvvel találkozik?

Bizonyára sem attól nem félünk, hogy felvásárolják orrunk előtt az országot, mihez ugyan nevetségesen törpe számmal és erővel bírnak, egyesek vagyonossága dacára, — sem nem sajnáljuk tőlük azon jogokat, mikbe

tulajdonkép ugyanis csak visszahelyeztettek némi tágitással, — mert hiszen akkor nem adtuk volna ezeket nekik két tizeddel ezelőtt, — alig is juthat valamelyikünknek eszébe most a békülékenység és testvériesülés közepette fajgyűlölségben tapogatózni a rejtély nyitja után, vagy éppen valláskülönbségben keresgélni azt: mi hát? a felelet nem nehéz.

Mi a zsidóságot megszoktuk mint hazánk egyik népfaját tekinteni, közlekedünk, barátkozunk vele, nem tartjuk lealázásnak anyagi mint szellemi téren szövetkezni vele: — de! mindez csak a nyilvános, vagy ugynevezett piaci (forensis) életben, bensőbb családi érintkezésbe, házuk belsejébe nem juthatunk, annyira nem a mi, hanem az ő bizalmasságuk nem terjed, s itt már ők féltékenyek, vagy félékenyek, az ő visszavonultságukon török meg az összeolvadás.

Pedig úgy hiszem, szükségtelen mutogatnom, hogy míg ezen válaszfal létezik köztünk, addig ők mindig idegen népfaj maradnak ez annyi század óta lakott hazában, s őket befogadott és testvéri szíveség intézvényeiben részesítő népfajok között.

Holott egy separatistikus tendenciának az ő helyzetükben nincs értelme, — nem mondom politikai tekintetben, mert arra a legrajongóbb zsidó sem gondol, de vallási célzatokból sem, mert a polgári életnek a szertartásokkal a nélkül is kevés köze van, jelen közműveltség fejlődésével pedig az orthodox tulzás bizonyára nem leendő képes hiveket tartani meg Mózes imolájában, kiket hajlamuk vagy meggyőződésük máshova vonzand.

Ezen különködési nézet hivei szeretnek ugyan történeti adatokra hivatkozni, melyek megmutassák, hogy csakis e puristikus szigor volt képes Israel fiait mind a vallás, mind az ős szokások, mind nyelvük és fajukhoz hivekül megőrizni az üldözések, kecségtetések és térítési csábok közepette: de ezek ellenében én azt kérdem; mit nyert vele Izrael népe? vagy mire céloz vele még folyvást?

Talán csak a kereszténységben már elvetett és korszerűtlennek talált egyedül-ídevezítő vallás eszmejéhez nem ragaszkodnak ők még maig is?! Vagy, hogy mi is történetre hivatkozunk, hátrányára volt az emberiségnek, s a kereszténység tanának, kifejlésének a vallásujítás, a reformatio? Nem-e sokkal szebb diadalokat ültet a kereszténység a korszellem sorompói közt, mint a régi tét bigott századokban.

S nem unszolja-e a haladó felvilágosultság szelleme a zsidóságot is reformokra?

Bizony, bizony mondom, nem ér célt az obscurus felekezet, mely a vallás jövő létét és fenntarthatását a hívek lebilincselésével, féltékeny elzárásával hiszi biztosíthatni, mert a szellem feltöri a békót, túlszárnyalja a zárt, és hagyja az imolát üresen. A mozaizmusnak oda kell törekedni, hogy vallási, mint erkölcsi elvei és törvényeivel birjon hódítani, még a keresztények közül is, mi nem is maradhat el, ha azok igazok, áthatók, életképesek: ellenben ha nem, — ugy nincs mód, és nincs törvény, mely őt az elenyészéstől meg birja menteni.

Igen, de miként hódíthasson azon szerkezet, elv, vagy külsőség, mely oly szorgosan titkoltatik és őriztetik avatlan szemek elől? s melynek nyügei már maguk a hívek által megvettetnek? Nem legfőbb ideje már, hogy a lelkiismereti szabadság a korszellemmel változás a Thalmud igéiben is testté valjék? hogy a viszonyokhoz nem illő tételek és szabályok, melyek a Thalmud $\frac{1}{10}$ részét teszik, mellőztessenek? szóval a mozaizmus szabadabb intézvényekkel tágíttassék?

Keresztény olvasóim részére tán érdekes leend a Thalmudról és hatásáról egy két ismertető sort közleni, miután az ismeretlen szokott lenni körünkben: követendem tehát alábbi cikkemben egy tudós és felvilágosult rabbi jegyzeteit.

II.

A Thalmud szónak kettős jelentése van, tágabb és szorosabb. Tágabb értelemben egy a Midras szóval, mely tanulmányt fejez ki, s mely néven az rendszeren említetni is szokott, t. i. magyarázata a zsidóság szent könyveinek illetékes tekintélyek által. E tekintetben a Thalmudnak olyan szerepe van, mint a szünának a korán, a hagyományok és szent atyák iratainak a catholicismus, s a symbolicus könyveknek a protestantismus tanaihoz. Így az nemcsak az ó testamtom után keletkezett s reá vonatkozó iratokat foglalja magában, melyeknek következő nevei vannak: Szifra, Szifri, Mehiltha, Misna, Torefta, Borajtha és Gemara, — hanem magának az ó testamtomnak némely részeit is.

Szorosabb értelemben azonban jelenleg csak a Misna, s ennek magyarázata a Gemara értetik a Thalmud nevezet alatt.

Eredetéről következőket jegyezhetünk meg. A Krisztus születése előtti 142-ik évben Jeruzsálemben összeült 72 tagu zsinat a vallástörvényeknek szabályozójaképpen lépett fel, de ámbár azon a zsidónépre oly végzetes időkben az ősi pontokhoz szorosan ragaszkodtak, s a határozatok tekintélyét kérlelhetlen szigorral tartották is fenn: mégsem akarák későbbi, tán eltérő magyarázatoknak utját vágni, azért a szabványok írásbeli feljegyzése eltiltatott. Ez mindenesetre példás jele a nép vénei szabadelvűségének, kik a lelkiismereti szabadságnak ez által nyitottak tért, s melyet követni csak dicséretére válnék a mai véneknek, miután általa a válás elvével éppen nem ütköznének össze. Az, hogy ké-

sőbb Akiba rabbi a szabványokat összegyűjté, szerkesztvén a Misnát, csak azon szükségből eredt, hogy azok feledésbe ne menjenek. A Misnát mai alakjába Jehuda rabbi rendezé a papifejedelem (Hanaszi) 219 év körül Krisztus után. Szifra, Szifri, Mehiltha később fogalmaztattak, habár tartalmuk koraibb is a Misnánál. A Borajtha és Tozefta Chia és Hozsaia rabbik által rendeztettek: az első Jehuda kortársa volt, az utóbbi egy nemzedékkel későbbi.

A palaestinaei és babyloni főtanodák közt azonban nemsokára vélemény-különbségek fejlődtek ki az eredeti magyarázatok értelme fölött, s így keletkezett a Gemara mely a magyarázatokat viszontmagyarázza, — s így maradt ránk a két Thalmud, a jeruzsálemi a IV. század második feléből, a Szurában szerkeztett babyloni pedig az V. század vége és VI. elejéről.

A Misna egyébiránt hat szakaszra oszlik: 1. Szeraim, a vetésekről; 2. Moed, az ünnepekről; 3. Nasim, a nőkről; 4. Naszikim, a körülmetelésről; 5. Kodasim, a szentekről; 6. Toharoth, a tisztákról; — oly címek, melyek a tárgyalmányokat legkevésbé sem gyaníttatják: így például a 4-ik szakasz első fejezetei a tárgyilagos jogok polgári törvénykönyvét tartalmazzák. Az összes hat szakasz hatvankét fejezetet vagy tárgyalást foglal magában. Ez iratok héber nyelven szerkesztvék, de a Gemara aramaei nyelven, jeruzsálemi tájszólás módban.

Mi a Midras (Thalmud) tartalmát illeti, az két főosztályra szakad, a Halacha a tulajdonképeni törvényszabványokat nyújtja, a Hagada pedig azok magyarázatait, származatát, erkölcsi mondatok és elbeszélésekkel vegyítve.

A régebbi Halacha ugyan szigorú, de többnyire egyszerű, rövid, szabatos, de a későbbi, t. i. a Gemara a legrészleteseb esetlegességekbe menő szörszálhasogatás, mely minden képzelhető viszonyra terjeszkedik, születésétől sirjáig majdnem óráról órára a leghalmozottabb szabványokkal sáncolván az embert. A thalmudisták a rendeletek e mértékfeletti számát a szerencsétlen korviszonyoknak róják fel, mert a népszabadság elvesztésével, különösen midőn Róma és Konstantinápolyban a kereszténység lépvén uralomra, a szegény zsidóság üldöztetése a legkegyetlenebb jelleget ölté, — a szellem is elsötétült s a régi törvények határtalan magyarázata és terjesztése lön napirenden, még pedig tespedő jellemben. A volt időnkinti rendeletek, melyek a későbbi hatóság által eltöröltethettek, — a főiskolák magyarázatai, melyeket más oskolák megdönthettek: azon századokban vasbékókká csökönösödtek a népre, miket ez lerázni nem mert. Azon kor nyomora és durvasága még a rómaiakat és görögöket is koldusbotra juttatá, hogy ne tehát a szegény zsidókat.

Természetesen a Hagada is sinylik e hibában, ámbár nehány találó mondatot tőle elvitázni nem lehet, különösen a származtatások oly elcsavartak, hogy a szavak eredeti értelmére nem is viszonylanak.

Általában nagyon észrevehető, hogy a Misna szerzői erejük öntudatában szabadon és teremőleg rendelkeztek vagy tiltottak meg egyet és mást, leginkább észé-

lyes tekintettel a fennforgó körülményekre: míg a Gemara összeállítói görcsösen kapaszkodtak a törvények betüibe, belőlük azok szelleme és értelmével legellenkezőbb szabályokat csavarván ki. Ily bámulatos példát nyújt a 8-ik Sanhedrin 4. verse, hol Mózesnek az engedetlen fiura szóló rendelete, hogy szülei azt megragadják, kivesszék és megdorgálják, akkép értelmeztetik, miként így a szüléknek csonkáknak, sántáknak vagy némáknak nem szabad lenniök, mivel a parancsot akkor pontosan nem teljesíthetnék, félszegen pedig tilos.

Megjegyzendő különben miként a Thalmud a zsidónépben egy félezred év alatt felmerült legsztégazóbb nézletek gomolya, minek természetes következése, hogy a legellenkezőbb vélemények találjanak benne támpontokat, mi azonban többé vagy kevesebb minden vallások hagyománykönyveiről áll.

A Thalmud vallástani sarkelveit Maimonides 13 pontba foglalá össze, de az isten létét és egységét állító tételek kivételével a többi mind kétségbe vonatott időről időre, úgy hogy Albo József végre e három igazságra szorítá azokat: 1. Csak egy isten van, a teremtő, 2. Van gondviselés, 3. Mózes vallása isteni eredetű.

Van cikke a Thalmudnak, mely az istent, mint valami keleti kényurat lépteti föl, sorakozott szolgálktól követve, de mint buzgó zsidót imaszíjjal, ki gyermekeinek rabszolgaságán sopánkodik.

A Messias jövetének hitében sem osztozik a Thalmud minden szerzője, nevezetesen Hillel rabbi egyenest azt állítja, hogy a messiási jóslatok Hiskiasz király idejében már teljesültek, s több Messiást hiában vár Izrael.

A feltámadás tana is kiképzetlen a Thalmudban (az ó testamentomból kereken hiányzik), s vannak, kik az örökéletbeni jutalmat selyem köntösökben, izletes gyümölcsök élvezete s egyéb testi vágyak kielégítésében nyerezni állítják. De a léleknek a haláltól a feltámadásiglan állapotáról is a legcsodálatosb állítások szövék be.

A Thalmud erkölcstana nemes és tiszta elveket hirdet. A hűség, igazság, sőt a szeretet kötelmeinek teljesítése szorosán parancsoltatik mindenki irányában valláskülönbség nélkül. A mily irgalmas az isten minden teremtményei iránt, szint olyannak kell az embernek is lenni mindenki iránt. Hillel a papi fejedelem, kitől egy pogány a zsidó vallás tartalmáról kérdezősködött, azt felelte ennek: „mit nem kívánsz magadnak, te se tedd másnak,” ez az egész törvény, a többi mind csak értelmezés. A Thalmud egy másik pontján ez áll: „Azért teremté isten egy embert, hogy a különböző nemzetek ne ellenségeskedjenek egymással.” — „Minden népek közül elnyerezdik a jámborok az örök életet.” — Jótékonyság és alamiznaosztás egész a tulságig parancsoltatik, többek közt, hogy a szegénynek nem csak a szükségest kell adnunk, de az elszegényedettnek azt is, mi megszokás által szükségletévé vált, például inasokat és hátaslovat számára.

Mint már fölebb megjegyzök, a Thalmud szabványai az emberi élet legcsekélyebb részleteire is kiter-

jeszkednek, a szellemet a legaprólékosabb csekélységig megkötik, és megsemmisítik a szabad akaratot. Az egész életet rá kellenék az embernek szánni, ha mindezen rendeleteket teljesíteni akarná, mert ezek értelmezései valóban a hihetlenséggel határosok. Így szombaton a dolog tilos levén, a Misna előszámálja a többek közt, hogy az örlés és szántás is tilos. A későbbi rabinismus az elsőt mint a termékek aprózását emlegetvén, hasonló munkának állítja a saláta elmetelését is, mi tehát szintén tilos; úgy, ki a földre köpött nyálat eltiporja, barázdát von a földön, tehát szánt, mi tilos, azért szombaton nem szabad a nyálat eltiporni sat. sat.

A babona ugyan a Halacha által határozottan tiltatik, s a büvölés mint istentagadás büntetetik. Istenen kívül valami más természetfölötti hatalomhoz folyamodván a bünös, — sőt tilos a fontosabb vállalatokra a hétnek bizonyos napjait szemelni ki: de a különben tulnyomó számu babonás állitmányok fölibe kerekedtek a törvénynek, és sok thalmudistának tulajdonittatik szellem-idéző és üző hatalom, mi több, egy helyütt e művészetnek kellékei tanittatnak.

Minő befolyással lehetett tehát a Thalmud a zsidók szelleme és jellemére?

(Folyt. köv.)

Eöttevényi.

R u s z k a b á n y a.

Adalék Ausztria ipartörténelméhez.

E cím alatt jelent meg közelebb Haase G. fiainál Prágában egy röpirat, oly érdekes tartalommal, hogy tanulmányos és figyelemre-méltó közleményeit minden iparosnak átolvasására ajánljuk. A Ruszkaánya körülményeivel mint látszik jó ismerős szerző oly részleteket tár fel a közönség előtt, melyek mind a külföldi, mind különösen a közönség érdekelt magyarhoni iparvilágnak mélyen ható észleletekre adnak alkalmat: azonban úgy hiszszük, nemcsak ezek, de a nagy közönség előtt is érdekel birand ez érintett röpirat ajánlása mellett még oly viszonyokat is napvilágra hozni, melyek abban vagy nem, vagy csak homályos körvonalakban érintetnek, miután azokból is minden illető nagyot okulhat. A ruszkaányai bányáösszeség t. i. Magyarország, sőt az egész birodalom egyik legnagyobb ipartelepítőnye, mi feljogosít minket, ügyeit a nyilvánosság előtt vitatni meg.

1803-ban alapítá a már század óta alsó Magyarországon bekeblezett Hofmann család, mely több, nevezetesen bányászti tekintetben kitünő személyiségeket mutathat fel, a ruszkaányai műveket, melyekhez még Ruszkitza, Lunkány és Nándorhegy (Ferdinandsberg) fiók telepek tartoznak. Jelenleg nem részletezhetjük e család tagjainak és a később velük társult Maderspach Károly sokoldalú érdemeit az álladalom körül, nem a csak vadakért ezek vakmerő lövészei által járt messze térekre terjedő vadonnak általuk az ipar, tevékenység és polgáriasodás számára történt átalakítását, hol most

4000 lélek békés és szorgalmas elégtételen működik : de annál sajnosban kell megjegyeznünk, hogy a hazánkban 1848-ban zajlott vihar nyomasztólag sújtotta Ruszkabányát is, mely addig 400,000 ftnyi forgalma mellett majd 100,000 ftnyi jövedelmet adott volt. A szenvedett veszteségek dacára még is fenn igyekezett magát a telep tartani, de mivel sehonnét hatályos segélyhez nem juthatott, utóbb el kelle hanyatlanania, míg végre a hazai ipar évkönyveiben páratlan kitartású önfeláldozás után 9 évi erőfeszítés következtében 1857-ben a birtokösszeg végre eladatott egy új társulatnak. Mily mérvű volt pedig a birtokosok áldozatkészsége, és önmegtagadása annak megítélhetésére a tudomásunkra jött adatok közül csak azt említjük, hogy bár 1849-ben a magyar pénzjegyek kárpótlástalan elvétele után a pénztár közel egy hóig egyetlen batkával sem rendelkezhetett, a bányaművek szakadatlan tevékenységben tartottak: s míg a Hofmann és Maderspach család megszorított szükségleteit is alig bírta fedezni, atyai gondjukat a tőlük függő 4000 munkásra folyvást kiterjeszték majd egy évhosszant, a magasztos gődény példájára készek lévén önkebleiket széttépni, csak hogy míg abban egy csepp vér volt, a sors által gondjukra bizottakat fenn tarthassák. Alig találhatunk kellő szavakat elismerésünk kifejezésére.

1857-ben az akkor ujan alakult „első bányász-érdélyi bányatársulat“ vette át Ruszkabányát, állitván élére egy Austriában, mint a külföldön elismertnek tartott iparos és szakférfiut. Távolságot legyen tőlünk, hogy mindazon hibákat és bajokat, melyek a művekre és munkásaikra ez idő óta nehezettek, az új igazgató vállaira akarnánk hengeríteni, miután azok roppant tömegét egy ember el nem viselhetné, — azok azon elvé emeltetni látszott visszasság következményei, mely minden irány felé a legapróbb részletekig keresztül vitt gyűlölséges és ellenséges indulat kinyomatja, és ily szavakkal jellemezhető: „hogy minden, mi hazai, okvetlen rossz, ennek alapostól meg kell semmisíttetnie, az itt települt munkásoknak elüzetniök, vezéreiknek letipratniok.“

Idegen, s legtöbbször haszonvehetetlen munkások hordattak össze aránytalan költséggel a látkör minden vidékéről, a régi telepesek pedig mellőztettek, — a volt hivatalnokok elbocsáttattak, helyükbe új vezéregyéniségek fogadtatva fel, hogy azután gazdálkodjanak, melyen csak isten könyörülhet.

Ugy látszik, hogy az említett röpirat egyik célja volt ezen visszás kezelést, helytelen számítás és üzletbeosztást leleplezni, s ezt illetőleg utalunk is reá, de habár elismerjük, hogy nem csak szaktani, de közigazgatási érdekű is volna közelebbi részleteket feltárni, melyekből mindenki tanulhasson, mint alig más hason eseteokról, de ezek oly annyira határosok a hihetlenséggel és kalandszerűvel, hogy elősorolásuk helyett csak credményükre utalunk, mely abban nyilvánul legkiáltóbban, hogy a hazai iparerőknek tekintetlen, sőt száz meg száz belföldi műértőknek az önérdeket elvető feláldozásának visszautasításával, valamint a minden válogatás nélkül történt költséges becsődítése az idegeneknek a

nyilvános hatóságok példátlan segélyje és több mint egy millió forintnak beruházása dacára oda vitték a dolgot három év alatt, hogy e bánya- és ipar-telep jelenleg belértékre sokkal alább szállott, mint azok összelete 1857-ben az átvételkor állott, nem is tekintve azon számosak nyomorára és könnyeire, kik az ország és lakói ellen irányzott feltétlen üldözés áldozatai lőnek.

Szintugy nem téveszthetjük szem elől azon másik jelenséget, hogy csak a használható minőségű termék előállításának általános ismeretlensége, az eddigi szilárd üzletösszeköttetések visszautasítása, egy alapjából visszás és rátartós üzleti viselet birták folytonos következeteségű alkalmaztatásukkal a dolgot annyira vinni, hogy vásáruik kelete megakadhatott egy oly vidéken, melynél kedvezőbbel a birodalom egy bányaműve sem bír.

Ismételve ajánljuk az idézett könyvet, mely értezőleg láttatja keresztül, miféle műveletek üzetnek hazánkban a divatos iparszakban. Mi pedig a III. szakaszban a jelenleg a brassói bánya és vasmű-társulattal összeolvadt egyesület jövőjéről jóslatokat, az csak egy teljes de alaposan teljes megsemmisítése által reménylhető a 3 év óta behozott rendezményeknek. Az ipar és közérdekűség javára őszintén óhajtuk, hogy ez teljesedjék, záradékol azon hasonlatra hivatkozva, hogy „a legbüjös talaj s a legmélyebben szántassék is fel, s özőnljék reá a verőfény és időjárás a legkedvezőbbben, de ha fővényt vetnek abba, nem terem abban buza, akármily hahókat kurjantsanak és akármint ostorozzák is a vonó barmot.“

„S z ó z a t.“

Mélyen megvagyunk győződve, hogy minden olvasóknak kedves hirt mondunk azzal, miszerint hazánkfia Zakits János Nagy-Becskereken, koszorus költőnk Szózatját, a magyarok imáját igen gyönyörű fordítással szerb nyelvre tette át. Vörösmarty halhatatlan, és jóslékű dala, ha le is mondunk arról, hogy annak jövőjét lelki szemeink elé varázsoljuk, örökre szép történettel már birna még akkor is, ha nem találkoznának lelkesült hazafiak ezentul, kik ezen ihletett szavakat ajkaikkal zengedeztetnék. Hisz már is nemzeti életünk legszébb nyilvánulásaival, legtisztább fejlődésével válhatlan kapcsolatban áll e dal, mely egymaga képes halhatlanná tenni a költészet választott fiát. De nem a legutolsó fénypont lesz e dal történetében az, hogy szerb testvéreink ezt magukévé tévék, és ebben a rokon lelkület örvendetes jelenségét látván, sietünk a szózat szerb szövegét egész terjedelmében olvasóinkkal közleni.

С Л О В О.

По Верешмартію.

Мацару! огаѣби морашъ свагда вѣранъ бити,
То ти е колевка, а и гробъ, кои ћете скрити,
На целомъ свѣту осимъ нѣ ты мѣста наћи нећешъ,
Ма добро, ма здо ти било — живићешъ ту и умрећешъ.

Ово е край, гди е потокомъ Арпадске крви текло,
Ово е, на комъ се хилядогодишни спомена стекло,
Овде се бори и сада юначногъ Арпада войска,
Овде е разтргла ярамъ Хуныда рука своиска!

Слободо! овде се посе крвави бараци твои,
Овде се одъ дуго войне пайвише мртваца брои!
И после толике несреће, после толико незгоде —
Истина умалънъ, али не потрвенъ, юштъ живишъ роде!

И станакъ народа — велики свѣтъ — викаюћ' с стиште,
Хилядогодитня патня смртъ или животъ иште.
То несме бити, да изъ толико срдца крвъ се
бадава ле,
Да се одъ туге за отачбомъ вѣрна грудъ не
сгрие.

То несме бити, да разумъ, моћъ и волѣ тако свете
Мораю вѣчито стениати подъ игомъ судбе клете!
Јоште ће доћи — јоштъ мора доћи — оно време болѣ,
За којимъ стотине хиљада срдца топло се Богу моле!

Ил' ће доћи — ако мора — велелѣпна смртъ да суди,
Пакъ ће целу отачбину крвъ облиати чакъ до груди —
А кодъ гроба, у кои ће цео народъ лећи,
Потокомъ ће суза туге, суза клетве тећи.

И зато морашъ отачби свагда вѣранъ бити,
То ти е колевка, а то и гробъ, кои ћете скрити,
Осимъ нѣ на целомъ свѣту ты мѣста наћи нећешъ,
Ма добро, ма зло ти било, — живићешъ ту и умрећешъ!

Носрбио: Јоаннъ Закичъ.

T A R C A.

Vész és nemtő.

Történelmi beszély

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

Midőn a nő észrevette férje fájdalom-dult vonásain a leküzdött bánat és szenvedés nyomait, melyek mint vihar-rongálta táj felett a vész dulásai, szálnalmat gerjesztőleg föl-tünének előtte — lelkében a női sejtelen komoly aggalom-nak ada helyt.

Remegve állá meg férje előtt s a felfokozott kíváncs esdő hangján kérdé.

Hová sietsz? . . . Miért e szokatlan készület?! s e rég nem látott bánat arcodon, oh mondd kérlek mit jelent?...

Tiszavölgyi megrettent a mint nőjét maga mellett látá, s kérdésére lelkén mondhatlan fájdalom terüle el.

Szeretett volna megmenekülni . . . de kitérő feleletek által csak növelendi a nő nyugtalanságát.

Előbb utóbb megfogja tudni ugyanis! — gondolá. Leküzdve bánatát, a mennyire bír nyugodtan felelé:

A királyi udvarba megyünk.

Ilon csak nem megy, hogy ő is készül!

Ilon is jó.

De miért?

Az agg Tiszavölgyi sohajtott. . . .

Mi köze ott Ilonnak? . . . Engedd hadd menjek én is veletek!

Maradj te itthon, jobb neked itthon . . . édes Margit! Te titkolódzol . . . Bajnak kell lenni . . . Mikor jöttök vissza?

Nem tudhatom . . .

Nem tudhatod, oh istenem, hogy engedhetnélek magatokban . . . Nem, nem engedem . . . Én is veletek leszek.

Nem leend erőd — mondá Tiszavölgyi szakgatott hangon, — attól tartok egygyel többnek szive repedne meg.

Oh! hát oly gyöngének gondolsz-e engem — szóla gyöngéd nehezteléssel a nő. — Nem elég erősnek láttál-e mindig oldalad mellett? . . . Ha öröm, mit véghez vinned

kell, hadd legyek részese örömödnek; ha fájdalom, oh oszd meg velem fájdalmadat, hogy elviselni segéljelek, hisz a megsztott fájdalom megenyhíti a kebel terhét.

Hadd a bánatot nekem! isten ki rám méri, ad erőt is elviselni azt, — te ugy sem segíthetnél.

Hát ha kívánod hogy maradjak, nem megyek, te bizonyosan fontos ok miatt teszed ezt; de kérlek mikor jöttök vissza.

Kedves Margit, ismét azt kérdezed a mit én már mondtam hogy nem tudok — szolt bánatosan az agg — talán soká, . . . talán soha.

Az ég szerelmeért férjem, mért e kinzó titkolódzás. . . Hadd tudnom minek történni kell . . . legyen bár mi. . . .

Ha szeretsz . . . ha valaha szeretted . . . légy nyilt . . .

Ne kívánd kérlek!

Eltaszítás, nem mondd — válaszolt könyezve a nő, s szelid arcát Tiszavölgyire emelé.

Könytelte szemei ősz férje szemével találkoztak, s oh oly sokat mondtak e szemek . . .

Egy egész kérelem-levél feküvék az esdő tekintetben, tele panaszszal, telve szívhezszóló kifejezéssel.

A hatalmas vágy, mely bennük magát tükrözé, . . . a néma fájdalom mely az esdő, áhító arcon elterült; a keserű mosoly, mely a lecsukott ajkak körül elvonula — megrendíték a szivet.

Tizszeresen érzé bánatát az agg Tiszavölgyi s nem tudá tovább erőltetett nyugalmát megtartani.

Megfogá nője kezét, s félrevezetve a remegő hölgyet elbeszéle neki mindent.

Elmondá miként Ákos fogva van, s reá velük együtt mi vár.

Sokáig beszélt . . .

A nő reszkette végig hallgatá.

Egy hang, egy szó nem jött ki halaványuló ajkain.

Ha vannak pillanatok az ember életében, midőn az ész a hit megrendül — ugy e pillanat Margitra nézve az lehete.

Este édes boldogság, s zavartalan családi öntudatával feküdt le, és most néhány óra múlva, kedveseit véritéletre látja távozni, hol reájuk pallos, vagy a legkedvezőbb esetben hosszú börtön rémes magánya vár . . .

Férjét, leányát, vejét, s ezekkel saját boldogságát látja sir felé hanyatlani, váratlanul egyszerre.

Midőn a nap nyugodni szállt még mindene vala, s midőn ismét hajnal derenge a láthatár körül, már csak a multak felett sohajtozék.

Vesztett boldogsága, szétrombolt reménye düledékein, nem ejte egy könyvet, nem szólt egy szót! nem, mert a könyv megfagya szemeiben, a szót elfojtá a fájdalom.

Kinek könyvet ad az ég, s sirni tud; ajkára szót, s jajjaiban nyilvánítja lelke fájdalmait; annak vigaszt is ada bánatához, mert a könyv míg kívül az arcon leperog, bent a szívre hull, s mint sebzett virágot a harmat, megenyhíti azt. . . A jajszó míg a légben szétterül, reményt költ lelkünkben; talán valamely kebel viszhangot ad reá, s annak csak lehetősége is hogy részvétet indíthat — vigasztal. . .

De e fájdalomtól az ég megtagadni látszék a jelenben vigaszt, mert nem ada hozzá könyveket s elvonta a nyelv használatát.

Tiszavölgyiné nem sirt, nem panaszkodott.

De a koronkinti nehéz tompa sohaj, mely az anyai kebelből felszálla, szíve egész fájó szenvedését kifejezé. . . S ki holthelvány arcain a fájdalom vonásait, . . . légben meresztett szemeinek tört fényében a kétségbeesett kifejezést; szenvedő alakján a szoborszerű mozdulatlanságot, melyet csak egyes rángások által szakíta meg — látá; az míg szánakodással néze a szenvedőre, meggyőződheték, hogy az emberi kebelben vannak fájdalmak, melyeket kimondani nem vagyunk képesek, s mégis bár nyugalomra erőltessük is magunkat, — eltitkolni nem tudhatunk. . .

Melyiket sajnálja jobban, férjét, leányát?!

Egyikért meghalni lett volna kész, a másikért feltámadni, hogy újra meghalhasson. . .

Vonásain a fájdalom fölött nyugalom mutatkozik, . . . nyugalom: kétségbeejtő fagyos mint a lélek világának halottas fénye.

Midőn kedvesei távoztak s férje után leányát görcsösen kebléhez szorítva, végbucsucokra nyíltak ajkai; az elhalványult bánatos ajkat, e hosszú fájdalmas csókpárban egy világkint lehettek.

A kebel, mely e percben elveszté mindazt mi az életben üdve, boldogsága, reménye — elveszté örökre, örökre, mint sötét hideg sir nyílt meg a fájdalomnak.

(Folytatatik.)

Heti szemle.

— Khern előfizetést hirdet: „Erdély fürdői és gyógyvizei“, a továbbá: „Az utolsó caporog“ című munkára. Az előbbi önszemlélet és az utolsó vegytani elemzések nyomán ő és Cserey Gábor irták; megjelenése november elejére van ígérve s előfizetési ára, mely október közepéig küldendő be, fél ujft. A másik munka, mely orosz történeti regény, okt. végén jelenendő meg, september meg, september végeig beküldendő előfizetési ára 1 ujft., diszkötésben négy hatossal több, s tiszta jövedelmének felét a kiadó nyilvános számadás mellett a magyar akadémia palotájára igéri szentelni.

— Székes-Fehérvárott is volt tervben egy magyar lap, mely Fekete János szerkesztése mellett volt megjelenendő; azonban, mint értesülünk, az engedély megtagadtatott azon okból, mert Székes-Fehérvárra mind a pesti, mind a bécsi lapok jókor érkezvén, külön lapra szüksége nincs. Ez okot valóban különösnek találjuk.

— Emilia kibocsájtotta az általa szerkesztendő „Családi Kör“ terviratát, melyet olvasóink lapunk mai számával veszik, s ígérletünkhöz képest a főpontokat ezennel közöljük belőle. A fölhívás a magyar hölgyekhez van intézve. „Nem az tölti meg örömmel szívemet“ — így szól többek közt — „hogy a biradalomban az első nő, a ki lapot szerkeszt: ma-

gyar; hanem az, hogy bő alkalmam nyílik, minden erőmet, egész életemet szeretve tisztelt testvéreim: a magyar hölgyek javára szentelhetni. Olyan lapot szándékozom a magyar közönségnek adni, a melyről méltán és igaz lélekkel el lehetesen mondani, hogy a művelt magyar hölgyek közlönye; és csak azon ohajtásom van, hogy a közönség csak annyira pártolja lapomat, a mily mértékben hű maradok föltételelemhez és a pártolást megérdemlem.“ A lap nagy negyedrétt alakban fog megjelenni, hetenkint két iven, finom; színes borítékkal, s lesz mellette havonkint egy színezett magyar divatkép (a ruhaminták Klein Luiza divatmű-terméből) havonkint egy himzés- vagy ruhaszabási minta és végre szintén havonkint két nevezetes arc- vagy tájkép, úgy hogy mindenik számhoz egy-egy kép vagy rajz fog járulni. A lap első száma f. é. október 13-án, a többi pedig azontul rendszeren minden vasárnap fog megjelenni. Előfizetési díj: október 14-kétől decemb. végeig, az az harmadfél óra 2 ft. 50 kr.; j. é. március végeig, 5 ft. 50 kr.; junius végeig, 8 ft. 50 kr.; október 15-ig 11 ft. 50 kr.; egész évre 12 ft. o. é. Különös kedvezményül minden féléves előfizetőnek „Emilia összes beszélei“ cím alatt két kötetnyi beszélyfüzér fog minden díj nélkül megküldetni.

— Zágrábban egy kép jelent meg, mely az égben lebegő fénysugaras magyar koronát ábrázolja. A korona alatt egy magyar s egy horvát áll, mindegyik nemzeti öltözetében s kezét szorítva egymással. Előttük Magyar- és Horvátország címere, s alatta e horvát felírás: „a magyar korona alatt n.int testvérrel egyesül a horvát a magyarral.“

— Sz. Pétervárott közelebből következő című Magyarországot érdeklő munka jelent meg: „Ausztia az 1848-ki magyar forradalom alatt.“

— Debrecenben megjelent: „Magyar ősmesék, mint hitregék a nép ajkáról véve s a világtörténettel egyeztetve. Irtá Balkányi Szabó Lajos.“ A csinosan kiállított kötet öt mesét foglal magában, melyek több énekben versekbe foglalvák. Ára 1 ft. 30 kr. a. é.

— Most jelentek meg Csengery Antal „Budapesti szemlé“-jének XXXI. és XXXII-ik füzetei. Ezen füzetek tartalma: I. „Írányeszmék.“ IV. Nőink hivatása. — Gróf Mikó Imre. — II. „Kemény János erdélyi fejedelem-sége.“ Szilágyi Sándor. — III. „Humboldt és művei,“ Harmadik közlemény. Almási Balogh Pál. — IV. „Művészek csarnoka. III. Michel Angelo.“ Planche után Sz. K. V. „Az északi sarkvidékek.“ I. Bevezetés. Hunfalvy János. — VI. „Szerémi György emlékirata.“ Zilahy Károly. — VII. „Az emberi nem elfajzása.“ (Okai és ellenszenvai.) Maury után Jánosy Ferenc. — VIII. „Magyar tud. akadémia.“ Az archaelogiai bizottság újból szervezése. — Toldi Miklós, a hős és lakása Nagyfalu. — Magyarország keserü vízei sat. — IX. „Irodalmi szemle.“ — Az újabb francia szépirodalom és a francia kritika. I. A regény. Fekete Mihály. — A sárospataki iskola története H. P. — Gróf Dessewffy József és Kazinczy Ferenc levelezése 1793—1815. — Az első francia császárság bukása. (Thiers „Hist. du Cons. et l'Empire“ című munkája XVII. köt. — Ficker ethnographiai atlasza és a magyar nemzetiség. — Szigeti Album. 1860.

— Szabadkáról írják a P. Hírnöknek: E napokon fogatott el Czorda Bódog tisztelt barátunk felsőbb rendeltől, s pár nap alatt tán Csehországban lesz belebbezve; — elfogatása okát nem is gyaníthatván — a szabadkai közönség, mely annyira tiszteli és szereti, részvétét ezer és ezer sóhajokban nyilvánítja.

— Munkatársunk Nagy Soma hites mérnök és lonsonci tanár egy „Népszerű Gyakorlati Mértant“ adott ki, melylyel tanírodalmunk egy eddig nem művelt ágára vezeti a figyelmet. Mocnik mértana elméleti tétéleket fejtegetvén leginkább, Nagy Soma művecskéje, mely gyakorlati hasznu

igen célszerű bevezetésül szolgál e tudomány csarnokába, s mai nap igen ajánlatos. Jó ábrák vannak a könyvhez csatolva. Ara 60 kr.

— A „Pesti Hirnök“-nek írják, hogy sz. Mária búcsu ünnepén az ottani szolgabíró a háromszínű lobogót háromziben letépette: 14-én este azonban a hivatalfőnök megengedte a Mária-tiszteletjelvényt visszahelyezni, s e célból a harmadikziben leszakgatott nemzeti zászlót is vissza ajánlotta.

— Arany János lapja, melynek címe: „Irodalmi Figyelő“ leendő, november 1-én indul meg Heckenast Gusztáv kiadásában.

— Magyar Mihály †. Magyar Mihály könyvárus tegnap délben tüdősorvadásban meghalt. A boldogult sokat fáradozott a magyar irodalom előmozdításán, s ezért elismeréssel tartozunk nevének. Nyugodjék pora csöndesen!

— Zágrábban egy urat megbotoztak. Erre vonatkozólag a „P. L.“-nak írják e hó 18-áról: „Hogy minden hamis hírek eleje vétségek, megírom önnek azon kihágás lefolyását, mely tegnap térszene után a Jellasich-piacon történt: Bizonyos C. M. egy nyilvános kávéház előtt megengedte magának egy előtte elmenő horváth fiatal ember nemzeti öltözetét „kocsisruhának“ elnevezni. E miatt néhány jogász által kérdőre vonatván, s kifejezésének visszavételére felhivatván, vonakodott ezt tenni, sőt botját támadásra emelte, minek folytán ott helyben megbotoztatott. C. M. erre a rendőrségre ment. E közben mindig több ember gyűlt össze, kik a rendőrségről visszatérőt füttyökkel fogadták. Mintegy óra mulva sikerült azonban neki egy kávéház kapujából, hová kíséretével menekült, a tömeg füttyei között lakására mehetni, de még azon éjjel tovább állott Zágrábból.

Temesvári ujdonságok.

* Mint tudjuk, Józsefvárosban a 3-ik elemi osztályt is megnyitni szándék az ifjuság tanítására már a jövő hó elején: minthogy azonban e külváros lakossága magyarnak vallja magát, eddig is untalan panaszkodtak, hogy gyermekeik anyanyelvüket az iskolában nem tanulják, mi miatt onét kinöve, Szegeden, Aradon, Pesten, sőt maga Temesvárott sem fogadtatnak el kereskedelmi tanoncokul, míg szüleik

nem kis terheltségével egy évet valami magyar városban nem töltenek nyelvtanulás végett. Jelenleg tehát a Józsefváros polgárai egy feliratban azt követelik a hatóságtól, hogy nemcsak a megnyitandó 3-ik osztályban, de az első és másodikban is taníttassék a magyar nyelv; mi pedig nevezetesen a 3-ik osztályt illeti, annak tanítói allomására csőd hirdettessék, hogy megfelelő képességű erőkből lehessen válogatni. Mennyiben a küszöbön álló iskolai év kezdete a csödre nézve rövidnek látszik, óhajtják a folyamodók, hogy az osztály ez évben Lehner tanító ur által ideiglenesen láttassék el, mint ki nemcsak a 40-es években magyarul tanított, de a magyar ajku növendékeket azóta is félbeszakasztás nélkül magyar előadással külön oktató, így mind képessége, mind igyekezetének jeleit bizonyítja be, és a polgárok köztiszteletét érte bírja.

* Mult héten Károlyfehérvárról 90 hordóban, 318 mázsa ezüst pénz érkezett ide, melynek értéke egy millió forintra ment, és a temesvári vasuton Bécsbe szállítottatott.

* Szombaton f. hó 22-én színházunk téli idénye is vette kezdetét „Norma“ operával, mely bérletszünetben adatott. Minthogy a főszerepek mind új tagok kezeiben voltak, még most tartozkodunk az előadásról bírálatot írni, de reményünket már most fejezhetjük ki, hogy az új operai személyzet a közönség méltányos várakozásának meg fog felelni.

* Strampfer színházigazgatónk Friedrichnét, a közönségünknel legjobb hírből álló énekesnőt, szerződteté a téli idényre.

* Temesvár legelismertebb szépségei közé tartoztak az utcák szélessége és egyenes vonalai, és a házak tervszerinti építése. Egy szépitő bizottmány örködött a fölött, hogy egyesek szeszélyei a közérdek ellen ne vétessenek, és maguk az építőknek is időnkint emlékezetbe hozatnak azonszabályok, melyeket az általános építési izlés jóváhagyott. Ugy látszik azonban, hogy szaporodni kezdnek egy idő óta a kivételek ezen aesthetikai szabályok alól, nevezetesen az ó Majorok külvárosában; azért történjék ez akár a szépitő bizottmány elnézéséből, akár a községi tanács nem értesültségéből, e tárgyat most előlegesen felemlítjük, arra visszatérőndők, mihelyest a dolog állásáról közelebb tudomást szereztünk.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

(17 sz.)

Azon szállítási kedvezményekről

(4—4)

melyben Magyarországból jövő nagyobb gabonamennyiségek a cs. k. vasuttársaság vonalán részesülhetnek, szives tudakozás következtében készséges utmutatással szolgál

Fröhlich és társa,

szállítmányozó, és a cs. kir. vasuttársaság ügynöke.

Temesvár, Józsefváros, — Pest, Wurmhof, — Bécs, belváros 1182 és 1183 szám.

Választékos izlésű, vas állványokból és vörös bárszönyből készült

diszbutorok

név szerint: egy pamlag, hat szék, két karszék, egy

nagy kerek asztal, egy zsámoly, egy virágállvány, két almáriom, egy álló tükör, valamint több olajfestvény rögtöni elutazásért eladó a józsefkülvárosi uri utca 233. házban.

(20. sz.)

KERESKEDELMI ÉS IPARTANODA.

F. é október 1-én veszi kezdetét a tanfolyam, az alulirtnak

kereskedelmi és ipartanodájában.

Ezen tanintézet három évfolyamból fog állani és benne mindazon tantárgyak fognak előadatni, melyeket a Pesten és Bécsben felállított hasonló intézetek kimutatnak.

A befogadás föltétele: egy bizonyítvány az elemi főiskola negyedik osztályának látogatásáról.

Az oktatási nyelv a német és magyar leendő, azon tanítványok számára, kik a kebelzet vasárnapi kereskedelmi tanodájába kívánnak járni, a tanfolyam vásárnap október 7-én veszi kezdetét.

Tanítványok, kik nem idevaló lakosok, mérsékelt díj iránt élelmezésbe is fogadtatnak.

Közelebb utmutatással szolgáltatik „az egyszerűhöz“ címzett 104. számú házban; a hol a tanoda programja is kapható betekintésül.

Temesvár szeptember 20-án 1860.

Wieszner Ferenc,

(19. sz.)—(1—2)

a kebelzeti kereskedelmi tanoda igazgatója és a kereskedelmi és ipartanoda tulajdonosa.

Az első magyar általános biztosító-társaság

P e s t e n,

közelebb megkezdte a biztosítást az ember életére is,

ennél fogva elvállalja:

I. A biztosított halála után fizetendő tőkék és nyugdíjak biztosítását. (I. program.)

II. A biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkék, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradékok biztosítását. (II. program.)

Ily biztosítások iránti bevallásokat elfogad az alólirt főügynökség s a felek minden kérdésére teljes készséggel és ingyen nyujt felvilágosítást.

Bevallási minták a főügynökség irodájában, valamint BABUSNIK A., GRÜNBAUM M., s MAYER & SAILER uraknál is ingyen kaphatók.

Temesvár értelmes lakossága, mely ismeri az életbiztosítás üdvösségét s meggyőződhetik a hazai társaság díjainak előnyössége és feltételének loyaltitása felől hisszük, hogy e téren is bizodalommal, részvétellel forduland a hazai intézethez.

A biztosítottak halála esetében fizetendő „100 forint“ tőke biztosításának díja: a (nyereménybeni részesüléssel.)

A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.	A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.
25 év	1 ft. 94 kr.	45 év	3 ft. 59 kr.
30 „	2 „ 22 „	50 „	4 „ 31 „
35 „	2 „ 54 „	60 „	7 „ — „
40 „	2 „ 99 „		

A biztosított öszveg a családnak kifizettetik, történjék a biztosított halála bár mikor. Így ha a biztosított az első befizetés után halna is meg, a biztosított tőke hiánytalanul és készpénzben fizettetik ki, s a biztosított fél, ha a kötvény 3 évig már érvényben állott, a társaság nyereményében is részesül, mely nyereményrész vagy az évi díj csökkentésére vagy az eredetileg biztosított tőke növesztésére fordíthatatik. Temesvárott, augusztusban 1860.

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége.

Bandl testvérek.

16. sz. (5—18)

Hat ló számára való **istálló** valamint két kocsinak alkalmas **kocsiszín** f. é. november 1-étől fogva az 178 számú belvárosi házban, a káptalani székesegyház mögött bérbe adandó.

Ugyanott száraz, világos **pince** is naponkint bérbe vehető. Közelebb tudósítással szolgál **Eisenstädter Adolf** és társa nagykereskedése.

(18. sz.)

(2—3)